

İSLAM MEDENİYETİNDE BİLİM ÖNCÜLERİ

- TIP -

PROJE EDİTÖRÜ: MEHMET AZİMLİ

Kitap Editörü: Zehra Gençel Efe

İLİMYURDU YAYINCILIK: 189

İnceleme-Araştırma

İslam Medeniyetinde Bilim Öncüleri Serisi - 9

ISBN: 978-605-2339-53-4

Kitabın Adı

İSLAM MEDENİYETİNDE BİLİM ÖNCÜLERİ / TIP

Proje Editörü

Mehmet Azimli

Kitap Editörü

Zehra Gençel Efe

Eylül 2021

İç Düzen

İlimyurdu Yayıncılık

Kapak Tasarımı

Yunus Karaaslan

Baskı-Cilt

Enes Basın Yayın ve Matbaacılık Ltd. Şti.

Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi No: 12/210 Topkapı/İstanbul

Tel: 0212 501 47 63 Sertifika No: 45822

İlimyurdu

Yayıncılık ve Eğitim Hizmetleri Ltd. Şti.

Molla Gürani Mh. Akkoyunlu Sk. No: 36 Fındıkzade- Fatih / İSTANBUL

Tel.: 0212 533 05 35 Faks: 0212 631 53 69

www.İlimyurdu.com info@İlimyurdu.com

Sertifika No: 45032

Bu eserin tüm yayın hakları İlimyurdu Yayıncılık ve Eğitim Hiz. Ltd. Şti'ne aittir. Eleştirel makale ve dergilerde yapılacak kısa alıntılar dışında, bu kitabın bir kısmı veya tamamı, yayıncının izni olmadan yayınlanamaz.

mana
YAYINLARI

2021

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Buhtışu

020180

01 Aralık 2021

CİBRÂİL B. UBEYDULLAH B. BUHTİŞÜ (1006)

Eyüp Kurt^(*)

*"Nabız Bozukluklarını Ortaya Koyarak, Bedenin Temel
Unsurunun Kan Olduğunu Savunan Hekim"*

Hayatı

Abbâsiler döneminin ünlü hekimlerinden olan Cibrâil b. Ubeydullah, Bağdat'ta 923 yılında doğmuştur. O dönemde hekim olarak meşhur olan Buhtışû' ailesinden biri olup, III. Cibrâil olarak bilinir. Babası Ubeydullah, Halife Muktedir-Billâh'ın (908-932) döneminde maliye memuru olarak çalışmıştır. Cibrâil'in babasının ölümünün ardından annesi bir doktorla evlenmiş, bundan sonra Cibrâil tıp eğitimine üvey babası yanında devam etmiştir. Annesinin ölümünden sonra öğrenimini tamamlamak üzere halifenin doktorlarından Hürmüz'ün yanına giderek ondan yararlanmış. Bunun yanında, Bağdat Bîmâristân'ı hekimi İbn Yûsuf el-Vâsîf'den ders aldığı bilinir.

Aldığı eğitiminin ardından, Adudüddeve tarafından Şiraz'a çağrılmıştır. Burada valiye göz hastalıklarıyla ilgili bilgi vererek, onun takdirini kazanmış, 968'de Büveyhî hükümdarı Adudüddeve'nin (978-983) akrabalarından olan Kûkân'ın (Kevkebeyn) kaşını ve mafsâl ağrısı şikâyetlerinin bir kısmını tedavi edince, kendisine çok büyük hediyeler verilmiştir. Daha sonra Bağdat'a giderek tekrar bîmâristândaki görevine başlamıştır. Burada hem saray hekimi olarak görev yapmış hem de bazı günlerde bîmâristânda çalışıp, karşılığında 300'er dirhem almıştır.

Cibrail b. Ubeydullah, Ebü'l-Kâsım b. Abbâd'ın mide şikâyetlerini tedavi etmek için Rey'e gitmiş ve onun hizmetinde bulunmuştur. Bu sırada Ebü'l-Kâsım b. Abbâd'a Rey'de bir bîmâristan açılmasını tavsiye etmiş ve

* Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, ekurt@aku.edu.tr

01 Aralık 2021

CİBRÂİL B. BUHTÎŞÛ (828)

Elif Kübra Aslandođdu^(*)

*"Te'lif ve Tercümeleriyle İslam Dünyasında Tıp İlminin
Gelişmesine Önemli Katkılarda Bulunan Bir Hekim"*

Hayatı

Cündîşâpûr'dan gelen ve Bağdat'ın halifeliğın merkezi olmasından itibaren 250 yıl boyunca Abbasi sarayında hekimlik yapmış olan Süryanî kökenli Buhtîşû (ya da Bahtîşû) ailesinin meşhur hekimlerindendir. Babası Buhtîşû b. Curcûs (801), Halife Mehdi (775-785) zamanında oğlu Hâdî'nin (785-86) yaşadığı bir rahatsızlıktan dolayı Bağdat'a çağrılmış ve veliahdı tedavi etmiştir. Hâdî'nin annesi Hayzuran, hekim Ebu Kureyş'in destekçisi olduğu için Buhtîşû'nin aleyhinde bir tutum sergileyerek onu Cündîşâpûr'a göndermiştir. 787 yılında Hârûnürreşîd (786-809) şiddetli bir baş ağrısı yaşayınca Buhtîşû tekrar Bağdat'a çağrılmış, halifeyi tedavi etmesinin ardından başhekimliğe atanmıştır. Halife Hârûnürreşîd, veziri Ca'fer b. Yahya b. Hâlid b. Bermekî'nin (803) bir hastalığı sırasında vezirinin hizmetini üzerine alarak tedavi etmesi için Buhtîşû'yu görevlendirmiştir. Ca'fer'in Buhtîşû'dan kendisine ihsan ve ikramda bulunacak mahir bir doktor seçmesini istemesi üzerine o, kendisinden daha becerikli ve diğer doktorlara benzemeyen oğlu Cibrâil'i tavsiye etmiş, ardından onu üç gün içinde Bağdat'a getirtmiştir.

Hârûnürreşîd'in çok sevdiği bir cariyesi felç geçirince hekimler onu tedavi etmek için çabalamışlarsa da fayda etmemiştir. Bunun üzerine Ca'fer, halifeye hekim olarak Cibrâil'i önermiştir. Halife, cariyesi sağlığına kavuşunca Cibrâil'e 500 bin dirhem ödül vererek onu özel hekimliğine

* Arş. Gör., Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı,
ekaslandogdu@hotmail.com

PROJE EDİTÖRÜ: MEHMET AZİMLİ

Kitap Editörü: Zehra Gençel Efe

İLİMYURDU YAYINCILIK: 189

İnceleme-Araştırma

İslam Medeniyetinde Bilim Öncüleri Serisi - 9

ISBN: 978-605-2339-53-4

Kitabın Adı

İSLAM MEDENİYETİNDE BİLİM ÖNCÜLERİ / TIP

Proje Editörü

Mehmet Azimli

Kitap Editörü

Zehra Gençel Efe

Eylül 2021

İç Düzen

İlimyurdu Yayıncılık

Kapak Tasarımı

Yunus Karaaslan

Baskı-Cilt

Enes Basın Yayın ve Matbaacılık Ltd. Şti.

Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi No: 12/210 Topkapı/İstanbul

Tel: 0212 501 47 63 Sertifika No: 45822

ilimyurdu

Yayıncılık ve Eğitim Hizmetleri Ltd. Şti.

Molla Gürani Mh. Akkoyunlu Sk. No: 36 Fındıkzade- Fatih / İSTANBUL

Tel.: 0212 533 05 35 Faks: 0212 631 53 69

www.ilimyurdu.com info@ilimyurdu.com

Sertifika No: 45032

Bu eserin tüm yayın hakları İlimyurdu Yayıncılık ve Eğitim Hiz. Ltd. Şti.'ne aittir. Eleştirel makale ve dergilerde yapılacak kısa alıntılar dışında, bu kitabın bir kısmı veya tamamı, yayıncının izni olmadan yayımlanamaz.